

ROKOVI ISPUNJENJA NOVČANIH OBVEZA PREMA ZAKONU O FINANCIJSKOM POSLOVANJU I PREDSTEČAJNOJ NAGODBI

Stručni rad

UDK 347.736(497.5)

347.7:658.88(497.5)

Primljeno: 7. listopada 2013.

Tea Hasić*

U radu se analiziraju odredbe Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi kojima se (kod ugovora koje poduzetnici sklapaju međusobno te s osobama javnog prava na strani dužnika) ograničava stranačka autonomija glede ugovaranja rokova ispunjenja novčanih obveza te kojima se sankcionira nepoštivanje navedenih rokova, a sve kako bi se ustanovilo je li navedeni Zakon, nakon višestrukih izmjena i dopuna, napokon usklađen s Direktivom 2011/07/EU o suzbijanju zakasnjelih plaćanja u trgovačkim transakcijama. Poseban naglasak u radu je stavljen na zatezne kamate, budući da su od 30. lipnja 2013. godine uređene i ZOO-om i ZFPiPN-om, što predstavlja važnu novinu.

Ključne riječi: rokovi ispunjenja novčanih obveza, Direktiva 2011/07/EU, trgovci vs. poduzetnici, zatezne kamate

---

1. UVOD

Od 1. listopada 2012. godine na snazi je Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi¹ (dalje u tekstu: Zakon ili ZFPiPN), kojim su, među ostalim, u hrvatski pravni sustav provedene odredbe Direktive 2011/07/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. godine o suzbijanju zakasnjelih plaćanja u trgovačkim transakcijama² (u daljnjem tekstu: Direktiva 2011/07/EU ili samo Direktiva). Cilj je navedene Direktive uvesti red u financijsko poslovanje osoba koje djeluju na tržištu radi ostvarivanja dobiti, prije svega mjerama kojima se ograničava autonomija volje stranaka pri određivanju rokova za ispunjenje novčanih obveza te mjerama kojima se nepoštivanje roka za ispunjenje novčane obveze dodatno sankcionira, a sve kako bi se postigla solventnost i likvidnost subjekata koji djeluju na tržištu, što je preduvjet uspješnog financijskog poslovanja i stabilnog gospodarstva.

Osim što implementira odredbe Direktive 2011/07/EU (u dijelu gdje govori o rokovima ispunjenja novčanih obveza te o mjerama za suzbijanje zakašnjenja s plaćanjem), Zakon

---

* Znanstvena novakinja – asistentica Fakulteta ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković" Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

¹ Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN 108/12, 144/2012, 81/2013, 112/2013.

² Direktiva 2011/07/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o suzbijanju zakasnjelih plaćanja u trgovačkim transakcijama – Directive 2011/07/EU of the European Parliament and the Council of 16 February 2011. on combating late payment in commercial transactions (OJ L 48, 23. 2. 2011.)

o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi regulira i postupak predstečajne nagodbe te sadrži temeljna pravila financijskog poslovanja, kojima predviđa mjere koje su poduzetnici, odnosno njihovi direktori, dužni poduzeti kako bi spriječili (odnosno uklonili) nelikvidnost, insolventnost ili prezaduženost koja prijete (odnosno koja je već zahvatila) poduzetnika.

Cilj ovog rada nije ustanoviti je li nepunih godinu dana od objave i stupanja na snagu (1. listopada 2012. godine) Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi uspio ostvariti osnovni cilj radi kojeg je usvojen, a to je smanjenje nelikvidnosti među osobama koje djeluju na tržištu radi ostvarivanja dobiti. Naime, u ovom radu neće biti analizirana financijska izvješća i ostali financijski rezultati iz kojih se (možda) može iščitati je li u proteklih godinu dana smanjen broj nelikvidnih poduzetnika na teritoriju RH. Cilj je rada provesti što detaljniju analizu odredaba Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi kojima se (kod ugovora koje poduzetnici sklapaju međusobno ili s osobama javnog prava na strani dužnika) ograničava stranačka autonomija glede ugovaranja rokova ispunjenja novčanih obveza te kojima se sankcionira nepoštivanje navedenih rokova.

Nadalje, u radu će biti istaknute brojne izmjene i dopune Zakona od njegova stupanja na snagu do danas. Naime, one su bile nužne ponajprije zbog neadekvatne terminologije koja je bila korištena u prvoj inačici Zakona, što je dovelo do nepotpune usklađenosti s Direktivom, zbog čije je implementacije u hrvatski pravni sustav navedeni Zakon, *inter alias*, i usvojen. U konačnici, tek nakon nekoliko izmjena i dopuna u nepunih godinu dana možemo ustanoviti da je ZFPiPN u potpunosti usklađen s Direktivom 2011/07/EU.

2. OPĆENITO O ZAKONU O FINANCIJSKOM POSLOVANJU I PREDSTEČAJNOJ NAGODBI

Stupanjem na snagu Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (listopad, 2012. godine) prestao je vrijediti Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza, poznatiji pod nazivom ZRINO,³ kojim su u hrvatski pravni sustav djelomično implementirane odredbe Direktive 2011/07/EU. Do danas je ZFPiPN mijenjan i nadopunjavao čak tri puta.⁴ Zakonodavac se, naime, nije oglušio na brojne kritike pravnih teoretičara, ali i praktičara, nakon što je prva verzija Zakona stupila na snagu, već ih je inkorporirao u Zakon putem izmjena i dopuna, nakon čega je ZFPiPN konačno usklađen s odredbama Direktive.⁵

---

³ ZRINO, NN 125/11.

⁴ Uredba o izmjenama i dopunama Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN 144/2012; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN 81/2013; Uredba o izmjenama i dopunama Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN 112/2013.

⁵ Svoj kritički osvrt na Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, među ostalima, dali su: Giunuo, Miljenko A., *ZFPPN versus ZRINO*, Pravo u gospodarstvu, vol. 5, studeni 2012., str. 1407-1421; Tot, Ivan, *Pojam Commercial transactions iz Direktive 2011/7/EU*, Pravo u gospodarstvu, vol. 5, studeni 2012.,

2.1. Predmet Zakona

Člankom 1. određen je predmet Zakona time što je izričito navedeno kako se Zakonom o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi uređuju:

- financijsko poslovanje poduzetnika
- rokovi ispunjenja novčanih obveza i pravne posljedice zakašnjenja s ispunjenjem novčanih obveza
- postupak predstečajne nagodbe
- financijski nadzor trgovačkih društava i pravnih osoba s javnim ovlastima

te druga pitanja s tim u vezi.

Već u prvoj inačici ZFPiPN-a (listopad, 2012. godine) bilo je istaknuto da se dotičnim Zakonom uređuju pravne posljedice zakašnjenja s ispunjenjem novčanih obveza. Međutim, tada su pravne posljedice zakašnjenja s ispunjenjem novčanih obveza i dalje većim dijelom bile uređene Zakonom o obveznim odnosima⁶ (u daljnjem tekstu: ZOO),⁷ a samo fragmentarno ZFPiPN-om, i to odredbama kojima se regulira obveza plaćanja posebne paušalne naknade te prekršajna odgovornost u slučaju zakašnjenja s plaćanjem. Nakon izmjena i dopuna koje su stupile na snagu 30. lipnja 2013. godine, posljedice zakašnjenja s plaćanjem više nisu samo fragmentarno regulirane ZFPiPN-om, budući da od tada navedeni Zakon sadrži odredbe o zakonskim i ugovornim stopama zateznih kamata među poduzetnicima te među poduzetnicima i osobama javnog prava kada se potonje pojavljuju kao dužnici. Time je i temeljna sankcija za zakašnjenje s plaćanjem „prešla“ u ZFPiPN, iako odredbe ZOO-a nisu prestale vrijediti, o čemu će više govora biti u dijelu 4.2. ovoga rada.

---

str. 1422–1442; Pavičić, Damir, *Aktualna pitanja vezana za rokove ispunjenja novčanih obveza nakon stupanja na snagu Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi*, Pravo i porezi, (11) 2012., str. 3.

⁶ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11.

⁷ Prema ZOO-u, u slučaju da dužnik zakasni s ispunjenjem novčane obveze, pravne su posljedice različite ovisno o tome je li rok ispunjenja bitan sastojak (*essentialia negotii*) ili ne. Ukoliko je rok bitan sastojak ugovora, u slučaju zakašnjenja s ispunjenjem obveze ugovor se raskida *ex lege*, osim ukoliko vjerovnik bez odgađanja izjavi da ostaje pri ugovoru (čl. 361. st. 1. 2. ZOO-a). Ukoliko rok nije bitan sastojak ugovora, vjerovnik mora dužnika pozvati da ugovor ispuni u naknadnom primjerenom roku (čl. 362. ZOO-a), s time da u tom slučaju ima pravo na zakonske zatezne kamate (što je ujedno temeljna sankcija za slučaj zakašnjenja s ispunjenjem novčane obveze). Iznimno, vjerovnik neće morati ostaviti naknadni primjereni rok za ispunjenje, već će moći odmah raskinuti ugovor, ukoliko je iz ponašanja dužnika očito da neće / ne namjerava ispuniti svoju obvezu ni u naknadnom primjerenom roku (čl. 363. ZOO-a). Ukoliko dužnik ne ispuni svoju obvezu u naknadnom primjerenom roku, ugovor se raskida *ex lege* protekom tog roka, osim ako vjerovnik izjavi da ostaje pri ugovoru (čl. 362. st. 3. ZOO-a). U svakom slučaju, vjerovnik ima pravo i na naknadu štete ukoliko je šteta nastala (čl. 360. ZOO-a), i to u onom dijelu koji premašuje iznos zatezne kamate (čl. 30. st. 2. ZOO-a)

2.2. Cilj Zakona

Članak 2. ZFPiPN-a veoma je važan jer je u njemu izričito navedeno kako ZFPiPN sadrži odredbe koje su u skladu s odredbama Direktive 2011/07/EU, što znači da je izravni cilj ZFPiPN-a u hrvatsko pravo implementirati odredbe navedene Direktive, iz čega proizlazi da je posredan cilj ZFPiPN-a ostvariti cilj Direktive koji je u čl. 1. Direktive izričito naveden kao: „sprječavanje zakasnjelog plaćanja u trgovačkim ugovorima, a radi osiguranja ispravnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta i jačanja konkurentnosti poduzeća.“⁸

Odredbe ZFPiPN-a treba tumačiti u skladu s odredbama Direktive iz kojih su proizišle, odnosno s ciljem Direktive, koji je ujedno i cilj ZFPiPN-a. Naime, teleološkom tumačenju treba dati prednost pred gramatičkim tumačenjem jer se na taj način omogućuje primjena zakonskih odredaba na način koji se Direktivom želio ostvariti čak i ukoliko je riječ o odredbama koje pogreškom zakonodavca nisu u potpunosti usklađene s Direktivom. Štoviše, teleološkim tumačenjem može se postići primjena i onih odredaba Direktive koje je zakonodavac propustio implementirati. Riječ je o tzv. posrednom ili interpretativnom učinku direktive,⁹ koji od ulaska Hrvatske u EU obvezuje i hrvatske sudove.¹⁰ U Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, prema osobnom mišljenju autorice ovog rada, nema više odredaba koje nisu usklađene s odredbama Direktive 2011/07/EU niti navedena Direktiva sadrži odredbe koje nisu implementirane u hrvatski pravni sustav, a morale su biti. Stoga, kada je o ZFPiPN-u riječ, zahvaljujući nizu izmjena i dopuna koje su uslijedile nakon prvotne verzije Zakona, naši se sudovi ipak (prema predviđanjima autorice) neće morati pozivati na tzv. interpretativni učinak

⁸ Više o ciljevima Direktive vidjeti u: Maurović, Ljiljana, Koliki napredak u sprečavanju zakašnjelog plaćanja u trgovačkim transakcijama donosi nova Smjernica 2011/7/EU?, *Hrvatska pravna revija*, (11) 2011, str. 18-22.

⁹ Čapeta, Tamara i Rodin, Siniša: *Osnove prava Europske unije na temelju Lisabonskog ugovora*, Narodne novine, Zagreb, 2010, str. 68 i 69: „Posredni (interpretativni učinak) stvara obvezu za nacionalni sud da nacionalno pravo interpretira u skladu s europskom normom. Ukoliko, dakle, postoji više mogućih značenja iste pravne norme (a Europski sud traži kreativnost sudova u pronalaženju mogućih značenja), nacionalni je sud dužan normi dati ono značenje kojim se ostvaruje cilj koji želi dati europska norma. (...) Osnovni je argument za postojanje interpretativne obveze klauzula lojalnosti ili iskrene suradnje sadržana, po izmjenama LU, u čl. 4 (3) UEU. (...) U okviru svojih nadležnosti, sudovi su također dužni omogućiti da se postignu ciljevi europskog prava. Kada se radi o direktivama, to znači da su dužni omogućiti da se postignu regulatorni rezultati predviđeni direktivom“; posredni učinak Europski je sud prvi put objasnio u predmetu 14/83 *Sabine von Colson and Elisabeth Kamman v Land Nordrhein-Westfalen*, (1984) ECR 1891, a u predmetu C-106/89 *Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA*, (1990) ECR I-4135 Europski je sud ustanovio da interpretativna obveza postoji ne samo u tzv. vertikalnoj nego i u tzv. horizontalnoj situaciji te da se obveza usklađene interpretacije proteže na cjelokupno nacionalno pravo, a ne samo na odredbe koje su donesene radi usklađivanja s odredbama direktive.

¹⁰ Uz to što su od ulaska Hrvatske u EU naši sudovi obvezni primjenjivati pravilo interpretativnog učinka direktive, treba naglasiti da od ulaska u EU nacionalne sudove obvezuje i tzv. izravan učinak direktive, što znači da će u vertikalnim situacijama, tj. kada se pojedinac poziva na direktivu u sporu protiv države, sudovi morati priznati subjektivna prava koja proizlaze iz bezuvjetnih i dovoljno preciznih odredaba direktive ukoliko država u roku predviđenom za implementaciju nije implementirala ili nije pravilno implementirala odredbe direktive u nacionalni pravni poredak. (O izravnom učinku direktive vidjeti više u: Čapeta i Rodin, *op. cit.*, bilj. 8, str. 60-67). Uz to, od ulaska u EU bit će moguće zahtijevati i odgovornost države za štetu koja je pojedincu nastala radi povrede prava EU-a – vidjeti više u: Čapeta i Rodin, *op. cit.*, bilj. 8, str. 75-82.

Direktive kako bi ispravno primijenili Zakon. Ipak, ako bi sud koji je dužan primijeniti ZFPiPN-a ocijenio (suprotno stavu autorice) da neka njegova odredba nije u skladu s odredbama i ciljem Direktive, trebao bi navedenu odredbu protumačiti na način koji ne odstupa od Direktive i cilja koji se njome želi ostvariti.

2.3. Osnovni pojmovi bitni za primjenu Zakona

Već u prvoj inačici ZFPiPN-a člankom 3. bili su definirani osnovni pojmovi bitni za primjenu Zakona. Posebnu pozornost treba posvetiti pojmu poduzetnik, koji je tada bio definiran kao: „Pravna i fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti.“¹¹

Ovakvo definiranje pojma poduzetnik predstavljalo je važno odstupanje od odredaba Direktive. Naime, prema Direktivi, poduzetnikom se smatra: „Svaka organizacija, osim javne vlasti, koja djeluje u okviru svoje samostalne gospodarske ili profesionalne djelatnosti, čak i kada takvu djelatnost obavlja jedna osoba.“¹² Stoga pod pojmom poduzetnik, kako ga definira Direktiva, treba smatrati i osobe koje samostalno obavljaju gospodarsku djelatnost – što bi obuhvaćalo sve trgovce (budući da se prema čl. 1. st. 1. ZTD-a¹³ trgovcem smatra svaka pravna ili fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu),¹⁴ ali i sve osobe koje obavljaju tzv. slobodna zanimanja, odnosno koje obavljaju profesionalne djelatnosti, a koje ZTD izričito isključuje iz pojma trgovac na način što u čl. 1. st. 2. predviđa kako se: „Osobe koje se bave slobodnim zanimanjima uređenim posebnim propisima smatraju trgovcima u smislu odredbi ZTD-a samo ako je to u tim propisima određeno.“¹⁵

Kada je zakonodavac, radi potreba primjene ZFPiPN-a, odlučio definirati pojam poduzetnika, trebao je to učiniti u skladu s Direktivom, odnosno trebao je definirati poduzetnika na način da taj pojam bude viši rodni pojam za trgovce i osobe koje obavljaju slobodna zanimanja. Međutim, u ZFPiPN-u poduzetnik je isprva bio definiran na gotovo identičan način kao trgovac u ZTD-u (jedino je bio izostavljen način na koji se gospodarska djelatnost može obavljati i cilj koji se njome postiže, tj. izostavljena je sintagma: „radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga

¹¹ Čl. 3. st. 1. t. 1. ZFPiPN, NN 108/2012.

¹² Čl. 2. st. 1. t. 3. Direktive 2011/07/EU.

¹³ Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09.

¹⁴ Ipak, prema Direktivi, poduzetnici ne bi bila trgovačka društva koja obavljaju djelatnost koja nije ni profesionalna ni gospodarska (npr. dobrotvorni rad), a koja se prema čl. 2. st. 5. ZTD-a smatraju trgovcima, budući da su prema navedenoj odredbi ZTD-a sva trgovačka društva (a to su d.d., d.o.o., j.t.d., k.d. i GIU) trgovci, neovisno o tome obavljaju li gospodarsku ili neku drugu djelatnost. Riječ je o tzv. trgovcima po obliku, dok Direktiva ne predviđa tzv. poduzetnike po obliku.

¹⁵ Prema saznanjima autorice ovog rada, ne postoji poseban propis koji uređuje neko od slobodnih zanimanja (npr. odvjetništvo, javno bilježništvo, arhitekturu, ljekarništvo, stomatologiju, liječništvo i sl.) kojim bi se osobe koje navedena zanimanja obavljaju proglasile trgovcima u smislu odredaba ZTD-a. O osobama koje se bave slobodnim zanimanjima vidjeti više u: Tot, Ivan, *Zatezne kamate između osoba slobodnih zanimanja*, Pravo u gospodarstvu, vol. 51, br. 3, svibanj 2012.

na tržištu“). Teleološkim tumačenjem sudovi su mogli proširiti pojam poduzetnik (kako je bio definiran ZFPiPN-om iz listopada 2012. godine) te na taj način ostvariti usklađenost s pojmom poduzetnik - prema Direktivi. Ipak, budući da naši sudovi veoma rijetko posežu za teleološkim tumačenjem, bilo je nerealno očekivati da će teleološkim tumačenjem „proširivati“ pojam koji je izričito definiran zakonom. Stoga je zakonodavac, zahvaljujući brojnim kritikama pravnih teoretičara, naknadno izmijenio definiciju pojma poduzetnik te sada članak 3. st. 1. t. 1. glasi: „Poduzetnik je fizička i pravna osoba koja samostalno obavlja gospodarsku ili profesionalnu djelatnost radi ostvarivanja prihoda, dohotka, dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi.“ Takva definicija u potpunosti odgovara definiciji sadržanoj u Direktivi, što znači da su sada pojmom poduzetnik obuhvaćeni ne samo trgovci nego i osobe koje se bave profesionalnim djelatnostima, ali i obrtnici (za koje u pravnoj teoriji i praksi još nema suglasja treba li ih smatrati trgovcima ili ne).

Direktiva 2011/07/EU koristi se pojmom *commercial transactions*, pod kojim smatra: „ugovore među poduzetnicima i ugovore između poduzetnika i osoba javnog prava koji se odnose na isporuku robe ili pružanje usluga uz naknadu“. Kao što smo već naveli, Direktiva poduzetnicima smatra: „svaku organizaciju, osim javne vlasti, koja djeluje u okviru svoje samostalne gospodarske ili profesionalne djelatnosti“. Iz navedenog proizlazi da se pojam *commercial transactions*, koji se rabi u Direktivi, nikako ne smije poistovjetiti s pojmom trgovačkih ugovora iz čl. 14. st. 2. ZOO-a, prema kojem su to: „ugovori koje sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednog od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti“. Naime, pojmovi *commercial transactions* (prema Direktivi) i *trgovački ugovori* (prema ZOO-u) razlikuju se i prema subjektivnoj i prema objektivnoj komponenti. Prema subjektivnoj, jer se prema odredbama Direktive trgovačkim ugovorima smatraju oni koji se sklapaju bilo među poduzetnicima bilo među poduzetnicima i osobama javnog prava, s time da pojam poduzetnika obuhvaća sve osobe koje se bave bilo gospodarskim bilo profesionalnim djelatnostima, dočim subjektivnu komponentu trgovačkih ugovora prema ZOO-u sačinjavaju samo trgovci, što je uži pojam. Kada je riječ o objektivnoj komponenti, prema Direktivi su trgovački ugovori svi ugovori koje sklapaju poduzetnici ili poduzetnici i osobe javnog prava, a odnose se na isporuku robe ili pružanje usluga uz naknadu, neovisno o tome je li to u okviru ili u vezi s predmetom poslovanja barem jednog od subjekata ugovora, dok objektivnu komponentu trgovačkih ugovora prema ZOO-u čine ugovori koje trgovci sklapaju u okviru ili u vezi s obavljanjem djelatnosti koja ulazi u predmet poslovanja barem jednog od trgovaca koji je stranka ugovora. U tom je smislu objektivna komponenta uža kod trgovačkih ugovora prema ZOO-u nego što je to kod *commercial transactions* prema Direktivi.

Kako bi polje primjene ZFPiPN-a *ratione materiae* uskladio s Direktivom, zakonodavac je u prvoj inačici ZFPiPN-a (listopad 2012.), u namjeri da izbjegne termin *trgovački ugovori*, naveo da se odredbe ZFPiPN-a o rokovima ispunjenja novčanih obveza odnose na rokove ispunjenja onih novčanih tražbina koje proizlaze iz ugovora što ih međusobno

sklapaju poduzetnici te iz ugovora koje međusobno sklapaju poduzetnici i osobe javnog prava. Nije odredio objektivnu komponentu navedenih ugovora kao što to čini Direktiva, nego je u uvodnim odredbama definirao novčanu obvezu kao „iznos glavnice koji je trebao biti plaćen unutar ugovornog ili zakonskog roka, uključujući poreze i druga obvezna davanja navedena u računu ili drugom odgovarajućem zahtjevu za isplatu“.¹⁶ Iz navedenog proizlazi da su se odredbe o rokovima ispunjenja novčanih tražbina (prema ZFPiPN-u, listopad 2012.) mogle primijeniti na sve novčane tražbine koje su proizlazile iz bilo kojeg ugovora koji bi poduzetnici sklopili međusobno ili s osobama javnog prava, neovisno o tome je li riječ o ugovorima o isporuci robe ili pružanju usluga za naknadu, kao što to predviđa Direktiva. Iz tog je razloga polje primjene ZFPiPN-a (tijekom prvih devet mjeseci njegova postojanja) bilo *ratione materiae* šire od polja primjene Direktive, budući da nije bilo ograničeno objektivnom komponentom ugovora.¹⁷

Naknadnim izmjenama i dopunama ZFPiPN-a zakonodavac je terminologiju ZFPiPN-a uskladio s terminologijom Direktive predviđajući:

Ad. 1) da su poduzetnici osobe koje se bave trgovačkim ili profesionalnim djelatnostima te

Ad. 2) da se odredbe o rokovima ispunjenja novčanih obveza odnose samo na novčane obveze proizašle iz poslovnih transakcija među poduzetnicima te među poduzetnicima i osobama javnog prava kao dužnicima, pri čemu su poslovne transakcije one transakcije koje rezultiraju dobavom robe ili pružanjem usluga uz novčanu naknadu.

3. ROKOVI ISPUNJENJA NOVČANIH OBVEZA

Člankom 11. ZFPiPN-a definirani su rokovi ispunjena novčanih obveza u poslovnim transakcijama među poduzetnicima, dok su člankom 12. ZFPiPN-a definirani rokovi ispunjenja novčanih obveza u poslovnim transakcijama između poduzetnika i osoba javnog prava kada se osobe javnog prava javljaju kao dužnici novčane činidbe.¹⁸

3.1. Rokovi ispunjenja novčanih obveza u poslovnim transakcijama među poduzetnicima

U članku 11. stavku 3. ZFPiPN-a predviđeno je da je dužnik obavezan, bez potrebe da ga vjerovnik na to pozove, ispuniti novčanu obvezu u roku od 30 dana ukoliko ugovorom među poduzetnicima nije ugovoren rok za ispunjenje novčane obveze. Iz navedene

¹⁶ Čl. 3. st. 1. t. 5. ZFPiPN-a, NN 108/12.

¹⁷ Više o pojmovima *commercial transactions* i trgovački ugovori vidjeti u: Tot, I., *op. cit.*, bilj. 5, str. 1422-1442.

¹⁸ Više o rokovima ispunjenja novčanih obveza vidjeti u: Čevizović, Ivan, Temeljna načela financijskog poslovanja poduzetnika i njihova prava i obveze prema Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, objavljeno u: Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, urednik: Crnić, Ivica, Organizator, Zagreb, 2012, str. 4-7.

odredbe proizlazi da je zakonski rok za ispunjenje novčane obveze 30 dana. Ipak, treba naglasiti da je riječ o dispozitivnoj odredbi, budući da stranke mogu ugovoriti i drugačiji rok. Naime, u čl. 11. st. 1. predviđeno je da se ugovorom među poduzetnicima može ugovoriti rok ispunjenja novčane obveze do 60 dana, dok je stavkom 2. istog članka predviđeno da se iznimno, kod ugovora o robno-trgovačkom kreditu, u pisanom obliku može ugovoriti i dulji rok ispunjenja novčane obveze, s time da ni u kojem slučaju ne može biti dulji od 360 dana. Ipak, rok dulji od 60 (ali kraći od 360 dana) može se ugovoriti jedino ukoliko na temelju okolnosti slučaja - prije svega trgovačkih običaja i naravi predmeta obveze – ne proizlazi da takvo produljenje roka, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje očiglednu neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika novčane obveze. Iz navedenih odredaba proizlazi kako je autonomija stranaka (poduzetnika) glede određivanja rokova za ispunjenje novčanih obveza koje proizlaze iz ugovora što ih međusobno sklapaju ograničena relativnom granicom od 60 dana, odnosno apsolutnom granicom od 360 dana.

Rok za ispunjenje novčane obveze (bilo zakonski bilo ugovorni) počinje teći:

- a) od dana kada je dužnik primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu ili
- b) ako nije moguće sa sigurnošću utvrditi dan primitka računa, odnosno ukoliko je dužnik primio račun prije negoli je vjerovnik ispunio svoju obvezu – tada rok počinje teći od dana kada je vjerovnik ispunio svoju obvezu ili
- c) ako je ugovorom ili zakonom predviđen rok za pregled predmeta obveze, a dužnik je primio račun prije isteka tog roka – tada rok počinje teći od dana isteka roka za pregled predmetne obveze.¹⁹

Pritom treba naglasiti da je izričito navedeno kako rok za pregled ne može biti dulji od 30 dana računajući od primitka predmeta obveze.²⁰ Ovakvo ograničenje autonomije volje stranaka glede određivanja roka za pregled uvedeno je kako se stranke ne bi služile rokovima za pregled kao sredstvom za neopravdano dugo „rastezanje“ konačnog roka za isplatu. Ipak, predviđeno je kako stranke mogu ugovoriti rok za pregled dulji od 30 dana ukoliko je to opravdano posebnim okolnostima, kao što je, primjerice, posebna narav predmeta obveze.²¹

3.2. Rokovi ispunjenja novčanih obveza u poslovnim transakcijama između poduzetnika i osoba javnog prava

Stavcima od 1.-6. članka 12. ZFPiPN-a uređeni su rokovi za ispunjenje novčanih obveza koje proizlaze iz poslovnih transakcija između poduzetnika i osoba javnog prava u kojima se osobe javnog prava javljaju kao dužnici novčane obveze. Naime, budući da

---

¹⁹ Čl. 11. st. 4. ZFPiPN-a.

²⁰ Čl. 11. st. 5. ZFPiPN-a.

²¹ Čl. 11. st. 6. ZFPiPN-a.

osobe javnog prava predstavljaju glavni generator nelikvidnosti (jer su oni najveći dužnici i najviše kasne s ispunjenjem novčanih obveza, a uz to su, po prirodi stvari, stranka koja uvijek ima jači položaj pri sklapanju ugovora, pri čemu mogu „isposlovati“ povoljnije uvjete za ispunjenje obveza koje se na njih odnose), europski je regulator, kako bi ih „doveo u red“ barem kada djeluju *iure gestions* kao poduzetnici na otvorenom tržištu, predvidio nešto kraće rokove, koji se mogu ugovoriti kada se kao dužnici pojavljuju osobe javnog prava.

Sukladno navedenom, i prema st. 3. čl. 12. ZFPiPN-a, zakonski rok za ispunjenje novčane obveze, kada je dužnik osoba javnog prava, iznosi 30 dana. On se primjenjuje ukoliko stranke nisu ugovorile drugačiji rok, s time da mogu ugovoriti samo kraći rok, budući da st. 1. predviđa kako je moguće ugovoriti rok ispunjenja do 30 dana, što znači da ugovorni rok ne može biti dulji od zakonskog. Ipak, stavkom 2. predviđena je iznimka od navedenog pravila. Naime, stranke u iznimnim situacijama, u pisanom obliku, mogu ugovoriti i rok dulji od 30 dana, ali taj rok nikada ne smije biti dulji od 60 dana, što znači da kod ugovora između poduzetnika i osoba javnog prava gdje su potonje dužnici rok od 60 dana predstavlja apsolutno ograničenje autonomije volje stranaka od kojeg nije moguće odstupiti. Rokovi i ovdje počinju teći od predaje računa, odnosno, pod određenim okolnostima – od ispunjenja protuobveze na strani vjerovnika ili od isteka roka za pregled predmeta ugovora, kao što vrijedi i za početak roka kod ugovora među poduzetnicima. Ukoliko stranke radi posebnih okolnosti ugovaraju rok za pregled dulji od 30 dana, tada rok za pregled mora biti naveden u natječajnoj dokumentaciji.

Direktiva ne sadrži odredbe o rokovima ispunjenja novčanih obveza kada je poduzetnik dužnik, a osoba javnog prava vjerovnik. Iz navedenog proizlazi kako EU „zakonodavac“ zauzima stav da su osobe javnog prava, i kad djeluju *iure gestionis*, ipak jača ugovorna strana te da poduzetnik, kao dužnik, teško može utjecati na ugovaranje neopravdano dugih rokova plaćanja. Ipak, naš je zakonodavac isprva odlučio „zaštititi“ osobe javnog prava od ugovaranja neopravdano dugih rokova plaćanja u situacijama kada se osobe javnog prava javljaju kao vjerovnici, a poduzetnici kao dužnici. Naime, ZFPiPN-om iz 2012. godine (čl. 12. st. 7.) bilo je predviđeno kako se na ugovore između poduzetnika i osoba javnog prava u kojima je poduzetnik dužnik novčane obveze primjenjuju odredbe članka 11. koje vrijede za ugovore među poduzetnicima. Međutim, nakon što su teoretičari upozorili da navedena odredba nema *ratio legis*, zakonodavac ju je uklonio iz teksta Zakona.²²

Potrebno je istaknuti kako su odredbe o zakonskim rokovima za ispunjenje novčanih obveza dispozitivne naravi. To znači da, osim što je moguće ugovoriti drugačije rokove, postoje još neki izvori prava koji se, sukladno odredbama ZOO-a o hijerarhiji pravnih izvora, imaju primijeniti prije dispozitivnih zakonskih odredaba. Tako se prema čl. 12. ZOO-a trgovački običaji i praksa uspostavljena među trgovcima primjenjuju na trgovačke ugovore prije dispozitivnih zakonskih norma. Ipak, da bi primjena trgovačkih

²² Vidjeti više u: Giunio, M. A., *op. cit.*, bilj. 5, str. 1417.

običaja i prakse uspostavljene među trgovcima uopće došla u obzir, mora biti riječ o trgovačkim ugovorima kako ih definira ZOO, tj. o ugovorima koje trgovci sklapaju međusobno u okviru ili u vezi s djelatnošću koja ulazi u predmet poslovanja barem jednoga od njih. Ako se radi o trgovačkom ugovoru, a trgovački običaj ili praksa uspostavljena među trgovcima predviđa rok za ispunjenje novčane obveze koji je različit od zakonskog roka od 30 dana, primijenit će se rok koji je uspostavljen trgovačkim običajem ili praksom, ali pod uvjetom da ne prelazi rok od 360 dana koji je kogentnom normom određen kao krajnji rok koji nije moguće prekoračiti. Naime, svi autonomni izvori prava, pa tako i običaji i praksa uspostavljena među trgovcima, moraju biti u skladu s Ustavom, moralom društva i prisilnim propisima (tj. kogentnim normama).²³

4. PRAVNE POSLJEDICE DUŽNIKOVA ZAKAŠNJENJA S ISPUNJENJEM NOVČANE OBVEZE

4.1. Posebna (paušalna) naknada za troškove prouzročene vjerovniku dužnikovim zakašnjenjem s ispunjenjem novčane obveze

Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze dužan je, bez potrebe da ga vjerovnik na to pozove, vjerovniku platiti posebnu naknadu u kunama u protuvrijednosti 40,00 eura bez obzira na to je li vjerovnik pretrpio štetu ili ne. Stoga pravo na posebnu paušalnu naknadu ni na koji način ne umanjuje, ne ograničava niti isključuje pravo vjerovnika na naknadu štete zbog dužnikova zakašnjenja.²⁴

Navedenu naknadu od 40,00 eura (plativo u kunama) ne treba smatrati niti „sankcijom“ za neuredno ispunjenje dužnikove obveze budući da se sankcioniranje zakašnjenja s plaćanjem ostvaruje putem zateznih kamata, ali i putem prekršajnih odredaba ZFPiPN-a.

Posebna naknada u paušalnom iznosu od 40,00 eura (plativo u kunama) esencijalno je naknada za presumirane troškove opominjanja koje vjerovnik ima ukoliko dužnik kasni s plaćanjem, a uvedena je radi usklađivanja s Direktivom, gdje je predviđena paušalna naknada u minimalnom iznosu od (također) 40,00 eura. Budući da je ovdje riječ o neoborivoj presumpciji (da su troškovi opominjanja iznosili 40,00 eura), vjerovnik ne mora dokazivati da su troškovi opominjanja zaista toliko iznosili niti dužnik može dokazivati da troškovi do navedenog iznosa nisu postojali. Ako vjerovnik smatra da troškovi opominjanja prelaze 40,00 eura, tada njihovu naknadu može tražiti „klasičnim putem“, tj. putem odgovornosti za naknadu štete prema ZOO-u, ali tada štetu mora i dokazati.

---

²³ Čl. 2. ZOO-a.

²⁴ Čl. 13. ZFPiPN-a.

4.2. Zatezne kamate

Zatezne kamate predstavljaju unaprijed određen (ili odrediv) novčani iznos koji dužnik duguje vjerovniku ukoliko zakasni s ispunjenjem svoje novčane obveze. Budući da dužnik duguje zatezne kamate neovisno o tome je li zbog zakašnjenja vjerovniku nastala šteta ili ne, slijedi da primarna funkcija zateznih kamata nije naknaditi štetu vjerovniku, nego sankcionirati dužnika zbog neurednog, tj. nepravovremenog ispunjenja svoje obveze.

U Hrvatskoj su kamate (ugovorne i zatezne – čija stopa može biti zakonska ili ugovorena) uređene u Zakonu o obveznim odnosima (čl. 26. – 31.). Prema ZOO-u (čl. 29. st. 2.) stopa zateznih kamata za odnose proizašle iz trgovačkih ugovora (te iz ugovora između trgovca i osobe javnog prava) određuje se, za svako polugodište, uvećanjem eskontne stope Hrvatske narodne banke koja je vrijedila zadnjeg dana polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu za osam postotnih poena. Budući da je eskontna stopa HNB-a 30. lipnja 2013. godine iznosila 7 %, ²⁵ slijedi da trenutačna stopa zateznih kamata iznosi 15 %. Navedena stopa (prema ZOO-u) primjenjuje se samo na odnose proizašle iz ugovora koje trgovci sklapaju međusobno u vezi s predmetom poslovanja barem jednog od njih te iz ugovora koje trgovci sklapaju s osobama javnog prava, što znači da se navedena stopa ne primjenjuje na ugovore koje građani sklapaju međusobno niti s trgovcima. Uz to, ne primjenjuje se ni na ugovore u kojima je barem jedna strana osoba koja se bavi tzv. slobodnim zanimanjima (odnosno profesionalnim djelatnostima) ni na ugovore koje međusobno sklapaju trgovci ako predmet ugovora nije u vezi s predmetom poslovanja barem jednog od njih. Naime, na sve odnose koji ne proizlaze iz trgovačkih ugovora (ili iz ugovora koje trgovci sklapaju s osobama javnog prava) primjenjuje se kamatna stopa koja se dobiva uvećanjem eskontne stope HNB-a (koja je vrijedila zadnjeg dana polugodišta što je prethodilo tekućem polugodištu) za 5 postotnih poena, što znači da trenutno iznosi 12 %. Ono što treba posebno istaknuti jest to da se ova „blaža“ kamatna stopa primjenjuje i na odnose koji proizlaze iz ugovora u kojima je bar jedna strana osoba koja se bavi slobodnim zanimanjima (odnosno profesionalnim djelatnostima), za što nema racionalnog opravdanja. Prema ZOO-u, moguće je ugovoriti i drugačiju stopu zateznih kamata, s time da kamatna stopa između trgovaca, odnosno trgovca i osobe javnog prava, ne može biti viša od stope zakonskih zateznih kamata koja se primjenjuje među „netrговcima“, uvećane za polovinu te stope, što znači da trenutačno ne može biti veća od 18 %. ²⁶ Ugovorena kamatna stopa između osoba od kojih barem jedna nije trgovac ne može biti viša od stope zakonskih zateznih kamata koja je vrijedila na dan sklapanja ugovora, odnosno na dan promjene ugovorne kamatne stope (ako je ugovorena promjenjiva kamatna stopa), što znači da je kod ugovaranja kamatne stope za odnose koji ne proizlaze iz trgovačkih ugovora moguće ugovoriti jedino kamatnu stopu nižu od zakonske (trenutačno 12 %), iz čega proizlazi da se prema

---

²⁵ NN 83/2013.

²⁶ Čl. 26. st. 2. ZOO-a.

ZOO-u osobama koje se bave slobodnim zanimanjima ni ugovorom ne može „nametnuti“ veća kamatna stopa.

Sve do izmjena i dopuna koje su stupile na snagu 30. lipnja 2013. godine ZFPiPN-om nije bilo regulirano područje kamata ni kamatnih stopa. Prema ZFPiPN-u koji je trenutačno na snazi, stopa zakonskih zatezних kamata za zakašnjenje s plaćanjem u poslovnim transakcijama između poduzetnika te između poduzetnika i osoba javnog prava u kojima je osoba javnog prava dužnik novčane obveze jednaka je referentnoj stopi uvećanoj za 8 postotnih poena.²⁷ Referentna stopa jednaka je prosječnoj kamatnoj stopi na stanja kredita odobrenih na razdoblje dulje od godine dana nefinancijskim trgovačkim društvima, koja je izračunata za referentno razdoblje koje prethodi tekućem polugodištu, umanjenoj za 1 postotni poen.²⁸ Budući da prema objavi HNB-a prosječna kamatna stopa za referentno razdoblje od 1. prosinca 2012. godine do 31. svibnja 2013. godine iznosi 5,40 %, proizlazi da referentna stopa trenutačno iznosi 4,40 %. Iz navedenog proizlazi da zakonska zatezna kamatna stopa (u odnosima između poduzetnika te poduzetnika i osoba javnog prava - na strani dužnika) od 30. lipnja 2013. godine iznosi 12,40 %.

Prema ZFPiPN-u, kada je riječ o odnosima među poduzetnicima, moguće je ugovoriti drugačiju stopu zatezних kamata, ali ne veću, nego samo manju od zakonske stope zatezних kamata (trenutačno 12,40 %).²⁹ Na odnose koji proizlaze iz ugovora između poduzetnika i osobe javnog prava kao dužnika nije moguće ugovoriti drukčiju kamatnu stopu, nego se isključivo primjenjuje zakonska stopa zatezних kamata (trenutačno 12,40 %). Naime, prema čl. 14. st. 7. ZFPiPN-a, ništeta je svaka odredba ugovora između poduzetnika i osobe javnog prava kao dužnika novčane obveze kojom je ugovorena drukčija kamatna stopa od zakonske. Navedenu Zakonsku odredbu treba pozdraviti budući da onemogućuje državi i državnim institucijama da, kao jača ugovorna strana (što nedvojbeno jesu, čak i kada djeluju *iure gestionis*), nametnu ugovaranje odredaba koje idu njima u korist (kao što bi, primjerice, bilo ugovaranje niže stope zatezних kamata).

Iz svega navedenog proizlazi da se odredbe ZOO-a i ZFPiPN-a koje se odnose na zatezne kamate većim dijelom preklapaju. Ipak, ako je riječ o odnosu među poduzetnicima – u koje, prema ZFPiPN-u, treba ubrojiti i osobe koje se bave slobodnim (profesionalnim) zanimanjima i obrtnike – te ako je riječ o odnosu između poduzetnika i osobe javnog prava kao dužnika, treba primijeniti odredbe o zateznim kamatama te zakonskim i ugovornim kamatnim stopama koje su sadržane u ZFPiPN-u budući da je on *lex specialis* u odnosu na ZOO.

---

²⁷ Čl. 12. a) st. 2. ZFPiPN-a.

²⁸ Čl. 3. st. 1. t. 20. ZFPiPN-a.

²⁹ Čl. 12. a) st. 3. ZFPiPN-a.

Sukladno navedenome:

- Na odnose među poduzetnicima (trgovac – trgovac; trgovac – osoba koja se bavi slobodnim zanimanjima; osobe koje se bave slobodnim zanimanjima međusobno) primijenit će se zakonska stopa zateznih kamata predviđena ZFPiPN-om, koja trenutačno iznosi 12,40 %, a ugovorom ju je moguće jedino smanjiti. Ista će se kamatna stopa primijeniti i ukoliko osoba javnog prava kao dužnik stupi u obvezni odnos s poduzetnikom, s time da se u tom slučaju ugovorom neće moći mijenjati kamatna stopa (ni naviše ni naniže).
- S druge strane, na odnose između građana te na odnose između građana i trgovaca primjenjivat će se zakonska stopa predviđena ZOO-om (trenutačno 12 %), koju ugovorne strane mogu samo smanjiti, ali ne i povećati.
- Nadalje, na odnose između osoba javnog prava i poduzetnika u kojima se poduzetnik javlja kao dužnik primijenit će se zakonska stopa predviđena ZOO-om (trenutačno 15 %), koju je ugovorom moguće smanjiti ili povećati do (trenutačno) maksimalnih 18 %.

Ne vidimo ni jedan opravdan razlog da maksimalna ugovorna kamatna stopa među poduzetnicima te između poduzetnika i osobe javnog prava kao dužnika bude jednaka zakonskoj kamatnoj stopi, a da se, suprotno tome – kada se kao dužnici javljaju poduzetnici, a kao vjerovnici osobe javnog prava – zakonska kamatna stopa ugovorom može i povećati. Uz to, ne postoji opravdan razlog da se zakonska stopa zateznih kamata izračunava uvećanjem referentne stope (za ugovore između poduzetnika te poduzetnika i osoba javnog prava kao dužnika), odnosno uvećanjem eskontne stope HNB-a (za ugovore između poduzetnika kao dužnika i osoba javnog prava kao vjerovnika), budući da se posljednje spomenutim načinom izračuna (barem trenutačno) dobiva veća kamatna stopa, što je suprotno u odnosu na *ratio* Zakona i Direktive, kojima je cilj zaštititi poduzetnike od neplatiša i neurednih platiša – prije svega od osoba javnog prava koje nerijetko (kao jača ugovorna strana) prisiljavaju male poduzetnike da pristanu na neprimjereno duge rokove otplate i na veoma niske zatezne kamate. Stoga predlažemo da se pri sljedećim izmjenama ZFPiPN-a predvidi kako se odredbe o zateznim kamatama među poduzetnicima primjenjuju i na zatezne kamate između poduzetnika - kao dužnika i osoba javnog prava - kao vjerovnika. U tom slučaju zakonska stopa zateznih kamata ugovorom se ne bi mogla povećati, nego samo smanjiti, što je u skladu s duhom Direktive i ZFPiPN-a.

Prema mišljenju autorice ovog rada, pozitivno je to što se, zahvaljujući ZFPiPN-u (koji je *lex specialis* u odnosu na ZOO), kamatna stopa zateznih kamata računa na jednak način neovisno o tome je li poduzetnik trgovac ili osoba koja se bavi slobodnim (profesionalnim) zanimanjem, što nije bio slučaj dok se primjenjivao isključivo ZOO, prema kojem se na potonje primjenjivala niža kamatna stopa, za što nije bilo opravdanog razloga.

Ako imamo na umu da je ZFPiPN prije svega zakon koji ima za cilj smanjiti nelikvidnost, kako skraćivanjem rokova koje je moguće predvidjeti za ispunjenje novčanih obveza tako i sankcioniranjem neurednih platiša, nije najjasnije zašto je zakonodavac u dijelu Zakona koji se odnosi na stope zateznih kamata odlučio „stati na stranu“ dužnika na način da je onemogućio ugovaranje kamatnih stopa koje su više od zakonskih. Očito zakonodavac smatra (prema mišljenju autorice ovog rada, opravdano) da se neurednom plaćanju mora stati na kraj drugim mjerama, a ne nerazmjerno visokim stopama zateznih kamata. Naime, osoba koja nije u stanju platiti glavnicu (u pravilu) nije u stanju platiti ni kamate. Nerazmjerno visokim kamatnim stopama samo se pogoršava financijsko stanje dužnika, a da se u pravilu ne poboljšava financijsko stanje vjerovnika, budući da dug na strani dužnika raste, a nije ga moguće naplatiti.

4.3. Naknada štete

Po pravilima ZOO-a o odgovornosti za štetu (čl. 1045.-1054. ZOO-a), vjerovnik može od dužnika tražiti naknadu štete koja mu je nastala kao posljedica zakašnjenja s ispunjenjem novčane obveze od strane dužnika. Pritom mora dokazati štetu (stvarnu štetu ili izmaklu dobit), štetnu radnju (zakašnjenje s plaćanjem) te uzročnu vezu između štete i štetne radnje. Na naknadu štete vjerovnik ima pravo u onom iznosu koji prelazi iznos na ime zateznih kamata.³⁰

4.4. Prekršajne sankcije

Zakonom o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi zakašnjenje s ispunjenjem novčane obveze proglašeno je prekršajem za koji je predviđena i sankcija (novčana kazna), kako za poduzetnike koji kasne s plaćanjem tako i za u njima odgovorne osobe. Poduzetniku koji ne poštuje zakonske ili ugovorene rokove plaćanja prijeti novčana kazna u iznosu od 10.000,00 do 1.000.000,00 kuna (čl. 88 st. 1. ZFPiPN-a), dok odgovornim osobama (direktorima) prijeti novčana kazna u iznosu od 1.000,00 do 50.000,00 kuna (čl. 88. st. 2. ZFPiPN-a). Upitna svrsishodnost prekršajne sankcije očituje se u tome što novac prikupljen prekršajnim sankcioniranjem neurednih platiša ne pripada vjerovniku, nego se slijeva u državni proračun, što znači da se navedenom sankcijom neće uspostaviti likvidnost vjerovnika koji je postao nelikvidan jer njegov dužnik kasni s plaćanjem, što je osnovni cilj Zakona i Direktive s kojom je usklađen. Ipak, budući da je država glavni generator nelikvidnosti, svaki priljev novčanih sredstava u državni proračun trebao bi pridonijeti bržem plaćanju od strane države, što u konačnici može dovesti do smanjenja nelikvidnosti među vjerovnicima države.

Iako u prvoj inačici ZFPPN-a iz 2012. godine nije bila predviđena prekršajna odgovornost za osobe javnog prava niti za u njima odgovorne osobe ukoliko se ne pridržavaju propisanih ili ugovorenih rokova plaćanja, naknadnim izmjenama i

---

³⁰ Čl. 30. st. 2. ZOO-a.

dopunama ZFPiPN-a prekršajna odgovornost i istovjetne prekršajne sankcije proširene su i na osobe javnog prava te na u njima odgovorne osobe (čl. 88. a) st. 1. i 2. ZFPiPN-a).³¹

5. NIŠTETNOST POJEDINIH ODREDBA UGOVORA

Prema ZFPiPN-u, apsolutno su nišetne ugovorne odredbe, ali i činidba i praksa, kojima se:

- a) isključuje, ograničava ili uvjetuje pravo vjerovnika na zatezne kamate ili pravo na posebnu paušalnu naknadu u iznosu od 40,00 eura u slučaju da vjerovnik zakasni s ispunjenjem novčane obveze (čl. 14. st. 1.)
- b) određuje datum primitka računa ili drugog odgovarajućeg zahtjeva za isplatu (čl. 14. st. 2.)
- c) ugovara rok ispunjenja novčane obveze koji je dulji od 360 dana (ako je riječ o ugovoru među poduzetnicima) (čl. 14. st. 3.)
- d) ugovara rok ispunjenja novčane obveze koji je dulji od 60 dana (ako je riječ o ugovoru između poduzetnika i osobe javnog prava gdje se osoba javnog prava javlja kao dužnik) (čl. 14. st. 3.)
- e) ugovara drukčija stopa kamata od stope zakonskih zateznih kamata za kašnjenje s plaćanjem (ukoliko je riječ o ugovoru između poduzetnika i osobe javnog prava kao dužnika) (čl. 14. st. 7.).

Apsolutno nišetne odredbe ne proizvode nikakav pravni učinak. Stoga, ukoliko se, primjerice, ugovori rok dulji od 360 dana (ili od 60 dana, ako je dužnik osoba javnog prava), takva odredba smatrat će se nepostojećom.³²

Relativno su nišetne odredbe ugovora među poduzetnicima kada je ugovoren rok ispunjenja novčane obveze duži od 60 dana, odnosno rok za pregled predmeta obveze duži od 30 dana (čl. 14. st. 5.) te odredbe ugovora između poduzetnika i osoba javnog prava gdje je osoba javnog prava dužnik kojima je ugovoren rok za ispunjenje novčane obveze duži od 30 dana ili rok za pregled duži od 30 dana (čl. 14. st. 6.). Navedene

---

³¹ Moguće je da zakonodavac prvotno nije predvidio prekršajnu sankciju za osobe javnog prava iz razloga što novac prikupljen izricanjem prekršajnih sankcija ide u državni proračuna pa, budući da se osobe javnog prava (ponajprije) financiraju iz državnog proračuna, proizlazi da je po prekršajnoj sankciji država sama sebi dužna isplatiti određeni novčani iznos. Navedena činjenica ipak ne može biti valjan argument za nesankcioniranje osoba javnog prava (i u njima odgovornih osoba) koje posluju protupravno i nelojalno, jer se novac prikupljen njihovim sankcioniranjem može preusmjeriti na osobe javnog prava koje posluju u skladu sa zakonom i koje državnim proračunu pridonose umjesto da iz njega samo „odnose“. O prekršajnoj odgovornosti radi zakašnjenja s plaćanjem u odnosima između poduzetnika i/ili osoba javnog prava vidjeti više u: Giunio, M. A., *op. cit.*, bilj. 5, str. 1417.

³² Više o apsolutnim i relativnim razlozima nišetnosti vidjeti u: Šafranko, Zvonimir, *Kritički osvrt na provedbu Direktive 2011/7/EU u hrvatsko pravo*, I. i II., Pravo u gospodarstvu, vol. 2 i 5, ožujak (str. 457–459) i rujna (str. 1227–1250) 2012.

odredbe relativno su ništetne budući da nisu ništetne uvijek, nego samo pod uvjetom da na temelju okolnosti slučaja, a posebno trgovačkih običaja i naravi predmeta obveze, proizlazi da je takvom ugovornom odredbom, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzročena očigledna neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika novčane obveze (čl. 14. st. 5. i 6.). Jesu li navedene odredbe ništetne ili ne, sud će morati procjenjivati od slučaja do slučaja. Pritom će, među ostalim, morati uzeti u obzir i činjenice o kojima ovisi jesu li postojali opravdani razlozi za odstupanje od rokova predviđenih zakonom ili ne.

Važna novina glede toga tko je ovlašten zahtijevati utvrđenje ništetnosti odredaba koje su sadržane u standardiziranim ugovorima predviđena je stavcima 8. i 9. članka 14. ZFPiPN-a, prema kojima su komorska ili interesna udruženja poduzetnika, odnosno svaka pravna osoba koja se bavi zaštitom kolektivnih interesa vjerovnika novčanih obveza, ovlaštena kolektivnom tužbom (prema pravilima ZPP-a) zahtijevati: utvrđenje ništetnosti određenih odredaba u standardiziranim ugovorima te zabranu uporabe takvih ugovornih odredaba. Vlada RH, na prijedlog ministarstva gospodarstva, uredbom će odrediti osobe koje imaju opravdani interes za zaštitu kolektivnih interesa i prava vjerovnika novčanih obveza (čl. 14. st. 10. ZFPiPN-a).

6. ZAKLJUČAK

Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, kada je riječ o ugovaranju rokova plaćanja među poduzetnicima te između poduzetnika i osoba javnog prava na strani dužnika, u potpunosti je usklađen s Direktivom 2011/7/EU o suzbijanju zakasnelih plaćanja u trgovačkim transakcijama. Međutim, to ne znači da će usklađivanje Zakona s odredbama Direktive samo po sebi dovesti do ostvarenja cilja koji se Direktivom, a sukladno tome i Zakonom, želi ostvariti. Da bi se uspostavila likvidnost među većinom subjekata koji djeluju na tržištu roba i usluga, što je nužan preduvjet za stabilno gospodarstvo i gospodarski rast svake zemlje, nužno je uspostaviti mehanizme koji će sankcionirati svako neispunjenje, odnosno svako neuredno ispunjenje ugovornih obaveza, što uključuje i sankcioniranje zakasnelih plaćanja. Budući da pretjerano visoke stope zateznih kamata, baš kao i prekršajne sankcije radi zakašnjenja s plaćanjem, samo produbljuju „minus“ na financijskom saldu dužnika, ne rješavajući pritom financijske probleme njegovih vjerovnika, europski „zakonodavac“ pokušao je umjesto „represivnih“ mjera koje se primjenjuju nakon što dužnik zapadne u zakašnjenje s plaćanjem, predvidjeti preventivne mjere, kojima je cilj spriječiti dužnika da uopće dođe u situaciju zakašnjenja s plaćanjem. Jedna od takvih mjera jest ograničavanje autonomije ugovornih strana glede određivanja rokova plaćanja pri poslovnim transakcijama Naime, navedenom mjerom nastoji se spriječiti dužnika da inzistira na što duljim rokovima otplate, jer što je vrijeme otplate dulje, veća je vjerojatnost da će dužnik zapasti u financijske probleme zbog kojih neće moći ispuniti preuzetu obvezu plaćanja prema vjerovniku, što će prevaliti financijske probleme i na vjerovnikovu stranu.

Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi predviđa rok od 30 dana za plaćanje obveza proizašlih iz poslovnih transakcija u kojima su obje strane poduzetnici ili je vjerovnik poduzetnik, a dužnik osoba javnog prava. U ugovorima među poduzetnicima moguće je zakonski rok produljiti na 60 dana, a iznimno i na 360 dana – ukoliko je riječ o robno trgovačkom kreditu. Ako je dužnik osoba javnog prava, zakonski rok od 30 dana ugovorom je moguće jedino skratiti. Iznimno, moguće ga je produžiti na maksimalno 60 dana ako je to objektivno opravdano posebnim značajkama i posebnom naravi ugovora. Sukladno navedenom, granica koju ni u kojem slučaju nije moguće prijeći pri ugovaranju rokova plaćanja jest 360 dana kod ugovora među poduzetnicima, odnosno 60 dana kod ugovora u kojima je poduzetnik vjerovnik, a osoba javnog prava dužnik. Odredbe ugovora, ali i praksa uspostavljena među trgovcima, kojima bi se ustanovio rok plaćanja dulji od 360, odnosno 60 dana, prema izričitoj odredbi Zakona smatraju se ništetnima, što znači da ne proizvode nikakve pravne učinke.

Hoće li se ograničavanjem stranačke autonomije glede ugovaranja rokova plaćanja pri poslovnim transakcijama zaista pospješiti likvidnost subjekata koji djeluju na tržištu, pokazat će vrijeme. Nažalost, vjerojatnije je da brojni poduzetnici neće biti u stanju izvršiti plaćanje u tako kratkim rokovima jer njihovi dužnici nisu njima isplatili dugovani iznos. Smatramo da su osnovni problem Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi drakonske prekršajne sankcije koje služe za popunjavanje državnog proračuna. Stoga se čini da upravo država, koja je, prema tvrdnjama mnogih, jedan od osnovnih generatora nelikvidnosti, na posljjetku profitira na nesreći onih koji možda kasne s isplatom svojih vjerovnika zato što država njima nije isplatila dugovani iznos. U svakom slučaju, kada je već primarni cilj Zakona (i Direktive s kojom je usklađen), poboljšati položaj vjerovnika, smatramo da bi bilo svrsishodnije da u slučaju zakašnjenja s plaćanjem dužnik veći paušalni iznos duguje vjerovniku (iznos od 40,00 eura nije vrijedan ni spomena), a da su prekršajne sankcije niže.

Summary

PERIODS OF SETTLEMENT OF FINANCIAL DEBTS PURSUANT TO THE FINANCIAL OPERATIONS AND PRE-BANKRUPTCY SETTLEMENT ACT

This paper analyses the provisions of the Financial Operations and Pre-bankruptcy Settlement Act, which, in contracts between enterprises and between an enterprise and a public law entity as the debtor, restricts the autonomy of parties with regard to the stipulated periods of settlement of financial obligations, and which introduces sanctions for not complying with the stated periods. The analysis is conducted in order to establish whether the Act in question, after several amendments, has finally been aligned with Directive 2011/07/EU on combating late payment in commercial transactions. Special emphasis in this paper is placed on default interest for late payment, which, from 30 June 2013, has been regulated both by the Public Obligations Act (POA) and FOPBSA, which is a significant novelty.

Keywords: periods of settlement of financial obligations, Directive 2011/07/EU, traders vs. enterprises, default interest for late payment

Author

Tea Hasić

Junior Research Assistant – Assistant Lecturer, Juraj Dobrila University in Pula, Faculty of Economics and Tourism "Dr. Mijo Mirković"